

Bakó Tamás, Cseres-Gergely Zsombor, Kálmán Judit, Molnár György
(kutatásvezető) és Szabó Tibor: A munkaerőpiac peremén lévők és a
költségvetés¹
(Kivonat)

A tanulmány fejezetei közül kettő összegez új kutatásokból származó eredményeket: az egyik a munkaerőpiac peremén élő csoportok **anyagi-jövedelmi helyzetét**, a másik pedig a közfoglalkoztatás **közvetlen munkaerő-piaci eredményességét** vizsgálja.²

A szerzők becslése szerint 3,5-4 millió főre tehető azok száma, akik családjában van a munkaerőpiac peremén élő személy, 1,5 millió személy pedig csak ilyen taggal rendelkező háztartásban él. Az adatok nem tették lehetővé a közfoglalkoztatásban részt vevők háztartásainak elkülönített vizsgálatát. A munkanélküliség időtartama és a jövedelem nagyság alapján alkotott kategóriák közül a közfoglalkoztatottakkal rendelkező háztartásokat a relatíve jó anyagi-jövedelmi helyzettel rendelkező „alkalmi foglalkoztatott” csoportba sorolták. A vizsgálat kiinduló feltételezése szerint a munkapiaci részvételhez szükséges, hogy az egyén képes legyen fedezni az álláskeresés, illetve a munkába járás fix költségeit, továbbá a munkaképesség fenntartásához szükséges költségeket. A kiszorulás kockázatát deprivációs mutatókkal mérték. Megállapították, hogy a munkaerőpiachoz közelebb lévő (rendszeres, vagy alkalmi munkát végző tagokkal rendelkező) háztartások között lényegesen kevesebb

¹ A tanulmány a Költségvetési Tanács megrendelésére készült 2014 szeptemberében. Fejezetei: A munkaerőpiac peremén élő háztartások életkörülményeit jellemző stilizált tények, A munkanélküli ellátások, a közfoglalkoztatás és a szociális segélyezés szabályainak áttekintése, A munkanélküliek foglalkoztatásához kapcsolódó adó és járulékkedvezmények, támogatások és aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök áttekintése, A közfoglalkoztatás néhány jellemzője, kilépés a közfoglalkoztatásból a nyílt munkapiacra, Az aktív munkaerőpiaci programok néhány jellemzője, A vállalkozóvá válási támogatással kombinált szociális mikrohitelzés költsége és haszna egy konkrét program alapján, EU forrásokból tervezett foglalkoztatási és foglalkoztathatóság javítását célzó programok, Az ellátások szintje, költségvetési kapcsolatrendszer és növekedési potenciál.

<http://www.parlament.hu/documents/126660/133966/MTA+KRTK+KTI+A+munkaer%C5%91piac+perem%C3%A9n+1%C3%A9v%C5%91k+%C3%A9s+a+k%C3%B6lts%C3%A9gvet%C3%A9s+jav%C3%ADtott.pdf>

² A munkaerőpiac peremén élők anyagi-jövedelmi helyzetét vizsgáló kutatás a KSH Háztartási Költségvetési Életkörülmények Felvétel adatainak leíró statisztikai elemzésén alapul. A fejezet megállapításai között egy korábbi, interjúkon alapuló kutatás eredményeit is megtalálhatjuk. (A közfoglalkoztatási csapda. A Magyar Szegénységellenes Hálózat jelentése a közfoglalkoztatottak háttéréről, helyzetéről és lehetőségeiről, 2014) <http://www.eselylabor.hu/tudastar-lista/foglalkoztat-as-fejleszt-es/item/a-magyar-szegenysegellenes-halozat-jelentese-a-kozfoglalkoztatottak-hatterer-1-helyzeter-1-es-lehet-segeir-1>

A közfoglalkoztatás munkaerő-piaci eredményességét vizsgáló kutatás a 2011 és 2013 között a közfoglalkoztatásba újonnan belépőkre és ezen egyének foglalkoztatási epizódjaira vonatkozó egyedi adatait, valamint a NAV foglalkoztatási jogviszonyok bejelentési adatbázisának adatait használta. A kutatás többváltozós, ökonometriai modellek empirikus tesztelése.

súlyosan deprivált háztartás van, mint a jellemzően munkanélküli, vagy vegyes háztartások között.

A közfoglalkoztatás munkaerő-piaci eredményességét vizsgáló kutatás szerint a programok befejezése után fél évvel az abban részt vevők alig több mint 10 százaléka dolgozott az elsődleges munkaerőpiacon és 2011 óta ez az arány folyamatosan csökkent.³ Minél többször volt közfoglalkoztatott valaki, annál kisebb az esélye, hogy elhelyezkedjen, márpedig 2013-ban már a közfoglalkoztatottak több mint a fele olyan személy, aki 2011 óta már korábban is volt közfoglalkoztatásban. A szerzők szerint ebből megállapítható, hogy a közfoglalkoztatás kifejezetten rontja a nyílt munkaerőpiacon történő munkavállalás esélyeit. (Ezt alátámasztják azok az interjúk is, amelyekből az derül ki, hogy a közfoglalkoztatás megszervezésének módja gyakran gátolja a munkakeresést, például nem engedik el a dolgozókat állásinterjúra.)

Az elhelyezkedési esélyeket főként a személyes adottságok, elsősorban az életkor és az iskolai végzettség, valamint a területi elhelyezkedés is befolyásolják. A programok közötti, az összetételből származó különbségeket az elemzés kiszűrte ugyan, de az idő előrehaladtával, a közfoglalkoztatottak állományának összetételében bekövetkező kedvezőtlen változást az elemzők nem vizsgálták. A szerzők a probit modellek eredményeinek összegzésekor kiemelik, hogy „az egyéb kontrollváltozók jelenléte csökkenti, de nem zárja ki annak esélyét, hogy egy nem mért hatástól (pl. a képességétől) függ mind a gyenge kilépési esély, mind az ismétlődő közfoglalkoztatási epizód és az egyszerű munka végzése”.

Az elhelyezkedés szempontjából az önkormányzatok által szervezett munkánál minden más megoldás sikeresebb a vizsgálat szerint, míg a programtípusok vizsgálata során az országos közfoglalkoztatási program tűnt a legkevésbé hatékonynak. Az önkormányzat által szervezett közfoglalkoztatás eredményességét alapvetően meghatározza a helyi önkormányzat és szerveinek, intézményeinek felkészültsége, az illetékesek hozzáállása és tehetsége.

A megélhetés szempontjából az az előnyös, ha valaki sok lehetőséget kap a közfoglalkoztatásba vonásra, hiszen a foglalkoztatást helyettesítő támogatásból – amit egy háztartásban csak egy személy kaphat – nem lehet megélni. A tartós nélkülözés rontja az

³ Az elhelyezkedés vizsgálatához használt NAV foglalkoztatási jogviszonyok bejelentési adatbázisa kapcsán hiányzik a szerzők „forráskritikai” hozzáállása, amelyet ezen adminisztratív adatbázis és ennek használatának sajátosságai indokolnának. A közfoglalkoztatási jogviszony ugyanis 2011. szeptemberétől létezik mint jogviszony-kategória, s a NAV adatbázisában ennek kódját is e dátumot követően vezették be. Azonban néhány hónapnak el kellett telnie addig, amíg a foglalkoztatók hozzászoktak e jogviszony-kód megfelelő használatához és adminisztrálásához a jogviszonyok bejelentésekor. A 2011. évre vonatkozó elsődleges munkaerőpiacon dolgozók arányát mutató adatokat éppen ezért csak fenntartásokkal kezelhetjük, akárcsak ezen év adataihoz mért erősen csökkenő tendenciára utaló számsorokat is.

elhelyezkedés esélyeit. Ugyanakkor, a hosszabb és gyakoribb közfoglalkoztatás csökkenti a nyílt munkapiacra történő kilépés esélyét. A szerzők szerint a két hatás együtt egy sajátos csapdahelyzetet hozhat létre, amiből egyre nehezebb kilépni.

A kivonatot a BM KVHÁT Statisztikai, Elemzési és Adatszolgáltatási Osztálya készítette.

Budapest, 2015. március